

การศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ปูหิมนิมทอดปรุงรส

Study on shelf life of fried soft shell crab

สุพรรณพันธ์ โลหะลักษณะเดช¹ และนัฐฐา คเชนทร์ภักดี¹

¹ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการประมง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

บทคัดย่อ

ผลิตภัณฑ์ปูหิมนิมทอดปรุงรสบรรจุในถุงพลาสติกชนิด OPP/Al/LLDPE ภายใต้สภาวะบรรยากาศปกติ สุญญากาศ และใช้สารดูดซับออกซิเจน และเก็บรักษาที่อุณหภูมิตู้เย็น (4 ± 2 องศาเซลเซียส) สุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด, ค่า TBA-N, ค่า pH และค่า a_w พบว่าอายุการเก็บรักษาที่เหมาะสมในสภาวะการบรรจุแบบบรรยากาศปกติ และสภาวะสุญญากาศ เท่ากับ 2 สัปดาห์ ขณะที่สภาวะใช้สารดูดซับออกซิเจนมีอายุการเก็บรักษาเท่ากับ 4 สัปดาห์

คำสำคัญ: ปูหิมนิม

Abstract

Fried soft shell crab packed in OPP/Al/LLDPE plastic bag with normal air, vacuum and oxygen absorber condition and kept at refrigerated temperature ($4\pm 2^\circ\text{C}$) were conducted. Microbial count, pH, TBA number and a_w were monitored. The result of this research showed that product was packed in normal air and vacuum condition were the most suitable condition giving shelf life of 2 weeks and while under oxygen absorber condition were last for 4 weeks.

Keyword: Shell crab

คำนำ

ปูหิมนิม คือ ปูทะเลที่ลอกคราบมาใหม่ ๆ มีกระดองนิ่ม จัดเป็นอาหารทะเลที่รับประทานได้สะดวก สามารถบริโภคได้ทั้งตัว มีคุณค่าทางโภชนาการสูง โดยเฉพาะโปรตีน ไขมัน ไขมัน โคเลสเตอรอลต่ำ และฟอสฟอรัส แต่มีปริมาณไขมันและคอเลสเตอรอลต่ำ เหมาะสำหรับบริโภคในทุกเพศทุกวัย จัดเป็นสัตว์น้ำที่มีแนวโน้มว่าจะเป็นที่นิยมในการบริโภค ปูหิมนิมจากปูหิน เป็นการผลิตปูหิมนิมจากปูหินซึ่งปกติเป็นปูที่มีมูลค่าต่ำ ไม่นิยมนำมาใช้ในการบริโภค ปูหิมนิมจากปูหินสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลาย เช่น ปูหิมนิมทอดกระเทียมพริกไทย ปูหิมนิมทอดปรุงรส อย่างไรก็ตามเมื่อสามารถผลิตเป็นผลิตภัณฑ์แล้ว อายุการเก็บรักษาของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพด้านความปลอดภัยต่อการบริโภค และศักยภาพในการที่จะผลิตเพื่อการจำหน่าย ในการทดลองครั้งนี้จะศึกษาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ปูหิมนิมทอดปรุงรสโดยการศึกษา รูปแบบการบรรจุในสภาวะที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบสภาวะที่เหมาะสมในการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์จากปูหิมนิม ผลิตภัณฑ์ปูหิมนิมทอดปรุงรส จัดเป็นผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในประเภทของอาหารกึ่งแห้ง เพื่อให้

ผลิตภัณฑ์อยู่ในรูปของอาหารพร้อมบริโภค และเก็บรักษาได้นาน จึงได้ศึกษาสภาวะการบรรจุ และ เพื่อชะลอการเปลี่ยนแปลงในระหว่างการเก็บรักษา และสามารถพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์มีอายุการเก็บรักษาได้นานขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการศึกษา

1. การศึกษาผลของสภาวะการบรรจุและอุณหภูมิเก็บรักษาต่อคุณภาพผลิตภัณฑ์ปูหินนิมทอดปรุงรส

1.1 การเตรียมตัวอย่าง

ผลิตปูหินนิมทอดปรุงรสที่พัฒนาแล้ว นำมาศึกษาอายุการเก็บรักษาภายใต้สภาวะสุญญากาศ สภาวะใส่สารดูดซับออกซิเจน และสภาวะบรรยากาศปกติ โดยบรรจุถุงพลาสติกชนิด OPP/Al/LLDPE ขนาด 160 x230 มิลลิเมตร บรรจุถุงละ 100 กรัม เก็บรักษาผลิตภัณฑ์ที่อุณหภูมิตู้เย็น (4±2) องศาเซลเซียส) ระหว่างการเก็บรักษาสุ่มตัวอย่างผลิตภัณฑ์ปูหินนิมทอดปรุงรสทั้ง 3 สภาวะบรรจุทุก ๆ 7 วัน

1.2 วิเคราะห์คุณภาพระหว่างการเก็บรักษา

1. การวิเคราะห์คุณภาพทางเคมี ได้แก่ ค่า TBA ตามวิธีของ A.O.A.C. (2000) ค่าความเป็นกรดเบสตามวิธีของ A.O.A.C. (1995)
2. การวิเคราะห์คุณภาพทางกายภาพ ได้แก่ ค่า a_w (Water activity) ใช้เครื่องวิเคราะห์ค่า a_w
3. การวิเคราะห์คุณภาพทางจุลชีววิทยา ได้แก่ ปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดในอาหาร (Total variable count) ตามวิธีของ A.O.A.C. (2000) ปริมาณยีสต์และรา ตามวิธีของ A.O.A.C. (2000)

2. การวางแผนการทดลองและการวิเคราะห์ทางสถิติ

วางแผนการทดลองแบบ CRD วิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยตามวิธี DMRT วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลและวิจารณ์ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาอายุการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ปูหินนิมปรุงรส

1.1 ปริมาณ Thiobarbituric acid

ปริมาณของ Thiobarbituric acid เป็นค่าที่แสดงความหืนที่เกิดขึ้นในผลิตภัณฑ์ ผลของการวัดค่า TBA ของผลิตภัณฑ์ปูหินนิมทอดปรุงรส ที่บรรจุในสภาวะปกติ สภาวะสุญญากาศ และสภาวะใส่สารดูดออกซิเจน พบว่า สภาวะการบรรจุระยะเวลาการเก็บรักษา มีผลต่อค่า TBA อย่างมีนัยสำคัญ ($P \leq 0.05$) ซึ่งค่า TBA เริ่มต้นที่ 2.10 มิลลิกรัมมาลอนัลดีไฮด์ต่อกิโลกรัม และเมื่อเก็บรักษาเพิ่มขึ้นแนวโน้มของค่า TBA พบว่าผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในสภาวะบรรยากาศปกติ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ในขณะที่ผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในสภาวะใส่สารดูดออกซิเจนและสภาวะสุญญากาศมีแนวโน้มลดลง (รูปที่ 1) ผลิตภัณฑ์เนื้อนิ่มใช้ค่า TBA เป็นดัชนีในการวัดการเสื่อมคุณภาพของไขมันในอาหาร เมื่อ TBA 0.1-0.3 มิลลิกรัมมาลอนัลดีไฮด์ต่อกิโลกรัม พบว่าไขมัน

เสื่อมเสียเล็กน้อย แต่ถ้าค่า TBA มากกว่า 3 มิลลิกรัมมาโลนัลดีไฮด์ต่อกิโลกรัม ทำให้ผู้บริโภคสามารถรับรู้กลิ่นแปลกปลอมทางประสาทสัมผัสต่ออาหารได้ และถ้าค่า TBA มากกว่า 7 มิลลิกรัมมาโลนัลดีไฮด์ต่อกิโลกรัม ไขมันเสื่อมคุณภาพมากขึ้นมีกลิ่นรุนแรง (Tanikawa, 1985) การเกิดกลิ่นเหม็นหืนเกิดขึ้นเนื่องจากปฏิกิริยาของเอนไซม์จากแบคทีเรีย และปฏิกิริยาออกซิเดชันของกรดไขมันไม่อิ่มตัว เอนไซม์จากแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการเกิดกลิ่นเหม็นหืน ได้แก่ เอนไซม์ไลเปส (Lipase) จะได้ไฮโดรไลซิสโมเลกุลของไขมันให้แตกตัวเป็นกรดไขมันอิสระ และเอนไซม์ออกซิเดส (Oxidase) จะเข้าไปทำปฏิกิริยาออกซิเดชันเป็นกรดไขมันในองค์ประกอบที่เป็นไขมันในเนื้อสัตว์ทำให้เกิดกลิ่นและรสชาติผิดไป (Sacharow and Griffin, 1980) Obanu *et al.* (1976) ได้อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงของค่า TBA ในระหว่างการเก็บรักษาเกิดขึ้นเนื่องจากกลุ่มคาร์บอนิล ได้แก่ malonaldehyde ซึ่งเป็นสารที่ได้จากการเกิดออกซิเดชันของไขมัน ซึ่งเข้าทำปฏิกิริยากับโปรตีนทำให้ไม่เป็นอิสระเพียงพอที่จะเข้าทำปฏิกิริยากับสาร Thiobarbituric acid เป็นเหตุให้ค่า TBA ที่วิเคราะห์ได้ระหว่างการเก็บรักษามีค่าลดลง และจะเพิ่มขึ้นเมื่อกลุ่มคาร์บอนิลเป็นอิสระจากปฏิกิริยาดังกล่าว และเข้าทำปฏิกิริยากับสาร Thiobarbituric acid ได้ หรืออาจสืบเนื่องจากการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมทำให้ลดการแพร่ผ่านของออกซิเจนได้ต่ำ ส่งผลให้การเกิดปฏิกิริยาออกซิเดชันของไขมันไม่เพิ่มขึ้น เมื่อระยะเวลาการเก็บรักษาเพิ่มขึ้น

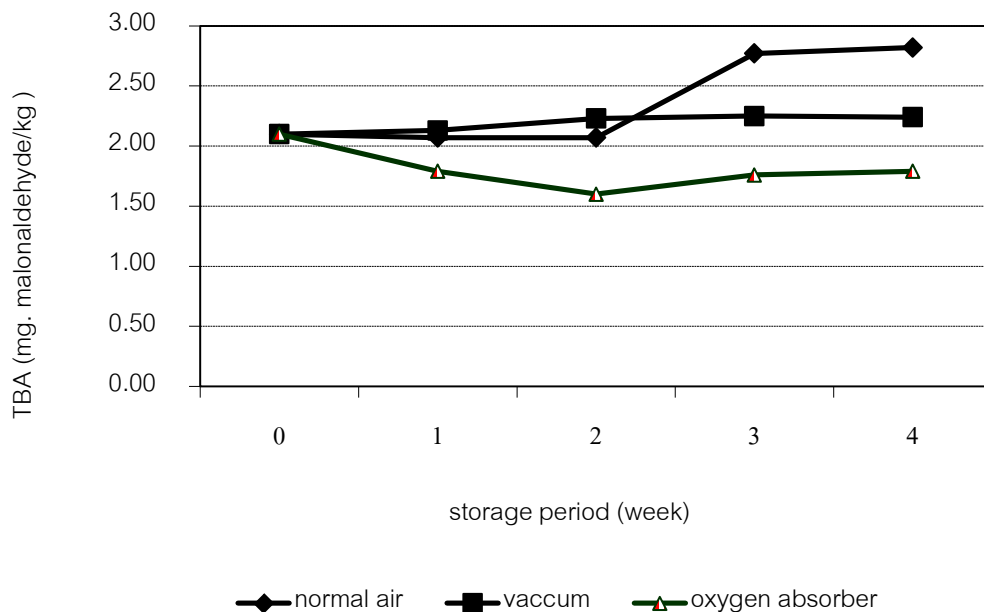

Figure 1 Effects of packaging on the TBA-N of product during refrigerated storage ($4\pm 2^{\circ}\text{C}$)

1.2 ค่าความเป็นกรดเบส (pH)

ค่าความเป็นกรดเบส (pH) ผลการวิเคราะห์ค่าความเป็นกรดเบสของผลิตภัณฑ์ปูหินนึ่งทอดปรุงรส ที่บรรจุในสภาวะบรรยากาศปกติ สภาวะสุญญากาศ และ สภาวะใส่สารดูดออกซิเจน พบว่า สภาวะการบรรจุ ระยะเวลาการเก็บรักษามีผลต่อค่าความเป็นกรดเบสอย่างมีนัยสำคัญ ($P \leq 0.05$) (รูปที่ 2) พบว่า ค่าความเป็นกรดเบสเริ่มต้นของผลิตภัณฑ์ปูหินนึ่งทอดปรุงรสคือ 7.01 เมื่อเก็บรักษานานขึ้นผลิตภัณฑ์ปูหินนึ่งทอดปรุงรสในทุกสภาวะการเก็บรักษามีค่าความเป็นกรดเบสมีแนวโน้มลดลงในสัปดาห์แรกของการเก็บรักษา และมีเพิ่มขึ้นเล็กน้อยหลังจากสัปดาห์แรก และมีแนวโน้มคงที่จนถึงระยะเวลาการเก็บรักษาเป็นเวลา 4 สัปดาห์ ซึ่งหลังจากการเก็บรักษาเป็นเวลา 4 สัปดาห์พบว่าค่า pH ของผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในสภาวะบรรยากาศปกติ สภาวะสุญญากาศ และ สภาวะใส่สารดูดออกซิเจน มีค่าเท่ากับ 7.37, 7.13 และ 6.93 ตามลำดับ

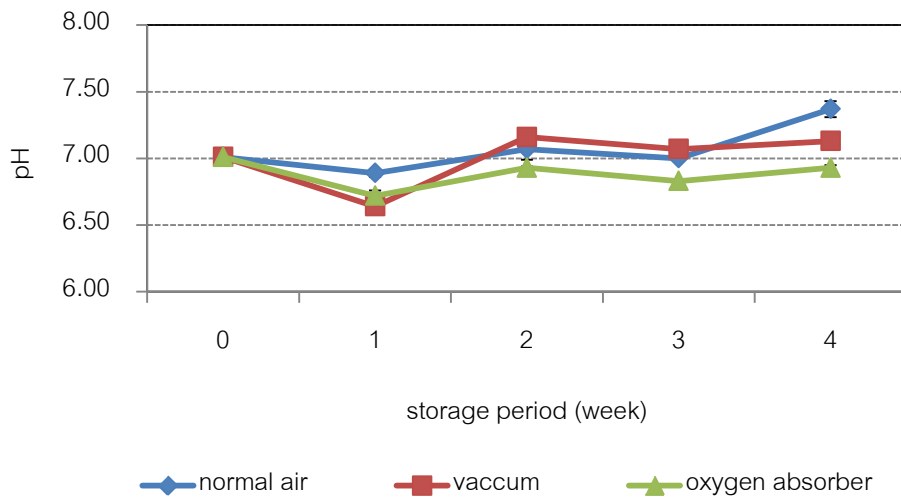

Figure 2 Effects of packaging on the pH of product during refrigerated storage ($4 \pm 2^{\circ}\text{C}$)

1.3 ปริมาณน้ำอิสระ (a_w)

ผลจากการวัด a_w ของผลิตภัณฑ์ปูหินนึ่งทอดปรุงรส ที่บรรจุในสภาวะปกติ สภาวะสุญญากาศ และสภาวะใส่สารดูดออกซิเจน พบว่า สภาวะการบรรจุ ระยะเวลาการเก็บรักษามีผลต่อค่า a_w อย่างมีนัยสำคัญ ($P \leq 0.05$) (รูปที่ 3) โดยมีค่า a_w เริ่มต้น เท่ากับ 0.77 เมื่อเวลาการเก็บรักษาเพิ่มขึ้นค่า a_w ค่อนข้างคงที่จนถึงสัปดาห์ที่ 4 สภาวะสุญญากาศมีค่าสูงที่สุด รองลงมา คือ สภาวะปกติ และสภาวะใส่สารดูดออกซิเจน เท่ากับ 0.85, 0.77 และ 0.75 ตามลำดับ โดยมีความแตกต่างทางสถิติ ($P \leq 0.05$) จากการศึกษาพบว่าค่า a_w ของผลิตภัณฑ์อยู่ในช่วง 0.75-0.85 ซึ่งจัดเป็นอาหารกึ่งแห้ง เนื่องจาก a_w เป็นปัจจัยสำคัญในการคาดคะเนอายุการเก็บรักษาอาหารและเป็นตัวบ่งชี้ถึงความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ โดยทำหน้าที่ควบคุมการอยู่รอดการเจริญ และการสร้างสสารพิษของจุลินทรีย์ จากการทดลองนี้จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ปูหินนึ่ง

ทอดปรุงรสมีโอกาสการเสื่อมเสีย เนื่องจากซึ่งค่า a_w ในช่วงนี้มีโอกาสที่แบคทีเรียและเชื้อราบางชนิดสามารถเจริญได้ (Rahman and Labuza, 1999)

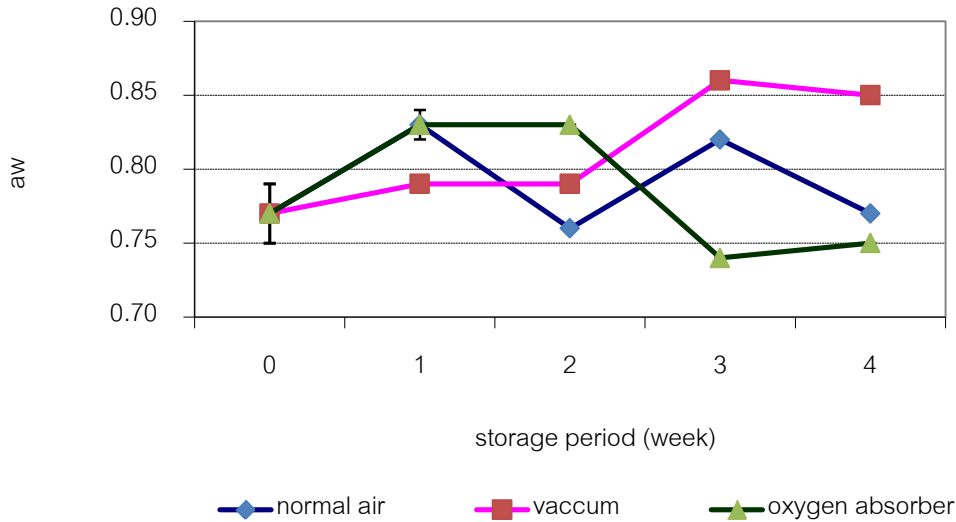

Figure 3 Effects of packaging on the a_w of product during refrigerated storage ($4\pm 2^\circ\text{C}$)

1.4 ปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดและปริมาณยีสต์และรา

ผลการวิเคราะห์คุณภาพทางจุลชีววิทยา (ตารางที่ 1) พบว่าการเก็บทั้ง 3 สภาวะ ปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อระยะเวลาเพิ่มขึ้น โดยเมื่อเก็บรักษาเป็นเวลา 4 สัปดาห์ พบว่าการเก็บในสภาวะบรรยากาศปกติ มีปริมาณจุลินทรีย์เพิ่มสูงขึ้น รองลงมาคือสภาวะสุญญากาศ และสภาวะใส่สารดูดออกซิเจนตามลำดับ โดยมีปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมด เท่ากับ 2.181×10^5 , 2.195×10^3 และ 2.640×10^2 โคโลนี/กรัม เท่ากับ สำหรับปริมาณยีสต์และรานั้นตรวจไม่พบในช่วงเริ่มต้นการเก็บรักษา และเมื่อเก็บรักษานาน 4 สัปดาห์ ตรวจพบน้อยกว่า 10 โคโลนี/กรัม ในทุกสภาวะการบรรจุ (ไม่ได้แสดงผล) ตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมปลาหมึกแห้งปรุงรส กำหนดให้ปริมาณจุลินทรีย์ไม่มากกว่า 10^4 โคโลนี / กรัม ส่วนยีสต์และราไม่มากกว่า 10 โคโลนี/ กรัม ซึ่งพบว่าผลิตภัณฑ์ที่เก็บรักษาในสภาวะปกติ เมื่อเก็บรักษานาน 4 สัปดาห์ มีปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ส่วนผลิตภัณฑ์ที่บรรจุในสภาวะสุญญากาศและสารดูดซับออกซิเจน มีปริมาณจุลินทรีย์ทั้งหมดไม่สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน

Table 1 Total variable count of product during refrigerated storage (4±2°C)

Storage period (week)	Total variable count (cfu/g)		
	Normal air	Vacuum	Oxygen absorber
0	<30×10	<30×10	<30×10
1	8.57×10 ²	<30×10	<30×10
2	7.05×10 ²	<30×10	<30×10
3	3.769×10 ³	2.270×10 ³	1.863×10 ²
4	2.181×10 ⁴	2.195×10 ³	2.640×10 ²

สรุปผลการวิจัย

การศึกษายูการเก็บรักษาผลิตภัณฑ์ปูหิมน้ำมอดปรุงรสที่พัฒนาแล้ว โดยบรรจุผลิตภัณฑ์ ภายใต้ 3 สภาวะ คือ สภาวะปกติ สภาวะสุญญากาศ และสภาวะใส่สารดูดออกซิเจน เก็บรักษาที่อุณหภูมิตู้เย็น (4±2 องศาเซลเซียส) พบว่า ผลิตภัณฑ์ปูหิมน้ำมอดปรุงรสที่เก็บรักษาในสภาวะปกติ สภาวะสุญญากาศ มีอายุการเก็บรักษา นาน 2 สัปดาห์ ส่วนสภาวะใส่สารดูดออกซิเจน มีอายุการเก็บรักษานาน 4 สัปดาห์

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ 2552

เอกสารอ้างอิง

- AOAC. 2000. Official methods of analysis (17th ed.). Gaithersburg, MD:Association of Official Analytical Chemists. Connell , J.J. 1975. Fishing New Books. Farham Surrey. 179 p.
- Dalgaard , P., Gram, L., and Huss, 1993. Spoilage and /shelf life of cod fillets packed in vacuum or modified atmosphere. Int. J. Food. Microbiol 19: 283 – 294
- Obanu, Z.A., Ledward, D.A., and Lawrie, R.A. 1976. The protein of intermediate moisture meat stored at tropical temperature differences between muscles. Food Technol.11:187-196.
- Sacharow S., and Griffin, R.C. 1980. Principle of food packaging. The Connecticut publishing Co. Ltd. London.
- Rahman, M.S., and Labuza, T.P. 1999. Water activity and Food Preservation. In Handbook of Food Preservation. Eds. Rahman. M.S. Marcel Dekker, Inc. New York. USA. p. 339-398.
- Tanikawa, E. 1985. Marine Products in Japan. 2 nd. Kaseisha-Kasukaku Co., Tokyo. 507 p.